

درس هفتم

صفحه ۸۹

۱. با توجه به آیهی «وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ»

الف) خداوند چه هشداری به مردم زمان پیامبر می دهد؟

ب) آیا خطر بازگشت به ارزش های دوران جاهلیت فقط اختصاص به زمان پیامبر دارد؟

ج) به نظر شما، سپاسگزاران واقعی نعمت رسالت، در جامعه امروزی چه کسانی اند؟

الف) بازگشت به جاهلیت

ب) خیر زیرا در آیه به به زمان پس از مرگ یا شهادت پیامبر اشاره شده است.

ج) کسانی که در مسیری که پیامبر مشخص کرده ثابت قدم بمانند و با هر نوع جاهلیت مبارزه کنند.

۲. به دلیل تحقق نیافتن نظام که بر مبنای طراحی شده بود، امامان معصوم با وجود ، فاقد قدرت و امکانات لازم برای اجرای مسئولیت های خود بودند.

حکومت اسلامی / امامت / حضور در جامعه / همه جانبه

۳. در طول زمان امامان چه مدتی حکومت به دست ایشان بود؟ توضیح دهید.

فقط در یک دوره کوتاه چهارسال و نه ماهه، اداره حکومت به امام علی رسید و آن حضرت، در همین دوره کوتاه و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با عهدشکنان و دشمنان داخلی داشتند، عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد.

۴. پس از امام علی (ع) حکومت به دست چه کسانی افتاد و آنان چه ویژگی هایی داشتند؟

حکومت به دست بنی امیه افتاد. آنان کسانی بودند که سرسختانه با پیامبر اکرم مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که پیامبر اکرم شهر مکه را فتح کرد و آنان راهی جز تسلیم و اطاعت نداشتند.

۵. ابوسفیان چه کسی بود؟

ابوسفیان که رهبری مشرکان را برعهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد.

۶. معاویه در زمان کدام امامان بود و چه اقداماتی انجام داد؟

در زمان امام علی (ع)، امام حسن مجتبی (ع) و امام حسین (ع)

معاویه، که جنگ صفین را علیه امیرالمؤمنین به راه انداخت، در سال چهارم هجری با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن، حکومت مسلمانان را به دست گرفت و خلافت رسول خدا را به سلطنت تبدیل کرد و برخلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، یزید را جانشین خود قرار داد.

صفحه ۹۰

۷. یزید چه ویژگی هایی داشت و چه اقداماتی انجام داد؟

یزید هر کار زشت و ناپسندی را انجام می داد؛ احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سخره می گرفت، آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی، می کرد و با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آنها را کنار دست خود می نشاند. وی، نوۀ گرامی پیامبر، امام حسین و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند و خانواده ایشان را که از نوادگان پیامبر بودند، به عنوان اسیر، در شهرها گرداند.

۹. امیرالمؤمنین علی (ع)، در سخنرانی‌های متعدد، چگونه بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی شان در مبارزه با حکومت بنی امیه بیم می داد؟

سوگند به خداوندی که جانم به دست قدرت اوست، آن مردم [شامیان] بر شما پیروز خواهند شد؛ نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان می رود شتابان فرمان او را می برند و شما در حق من بی اعتنائی و کندی می کنید. این مطلب، قلب انسان را به درد می آورد که آنها در مسیر باطل خود این چنین متحدند، و شما در راه حق این گونه متفرق و پراکنده.

۱۰. حضرت علی (ع) آینده سریچی از دستورات امام و اختلاف و تفرقه میان مسلمانان را موجب چه می دانستند و چه می فرمودند؟

موجب سوار شدن بنی امیه بر تخت سلطنت

می فرمودند: به خدا سوگند، بنی امیه چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آنکه حلال شمارند ... تا آنکه در حکومتشان دو دسته بگیرند: دسته ای بر دین خود که آن را از دست داده اند و دسته ای برای دنیای خود که به آن نرسیده اند.

۱۱. پس از سقط بنی امیه حکومت به دست چه کسانی افتاد؟ آنها چگونه عمل کردند؟

پس از سقوط بنی امیه، حکومت به دست بنی عباس افتاد. آنان با اینکه خود را از عموزادگان پیامبر می دانستند و به نام اهل بیت، قدرت را از بنی امیه گرفته بودند، روش سلطنتی بنی امیه را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر از چیزی فروگذار نکردند، به گونه ای که اگر تحول معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبر و دو میراث گران قدر آن حضرت قرآن کریم و ائمه اطهار نبود، جز نای از اسلام باقی نمی ماند.

صفحه ۹۱

۱۲. چه عواملی باعث شد رفتار و شیوهی عملکرد بنی عباس نتواند اسلام را از بین ببرد؟

اگر تحول معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبر و دو میراث گران قدر آن حضرت قرآن کریم و ائمه اطهار نبود، جز نای از اسلام باقی نمی ماند.

۱۳. چالش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان را فقط نام ببرید.

الف) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص)

ب) تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث

ج) ارائه الگوهای نامناسب

د) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت

۱۴. از میان چالش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان «ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص)» را شرح دهید. پس از رحلت رسول خدا (ص) سفارش آن حضرت به نوشتن سخنانشان نادیده گرفته شد و نوشتن احادیث آن حضرت ممنوع شد. به همین جهت، کسانی که به این احادیث علاقه مند بودند، فقط می توانستند آنها را به حافظه بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند.

۱۵. نتایج «منوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم(ص)» چه بود؟

الف) احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت ها یا فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد.

ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان براساس غرض های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند.

ج) بسیاری از مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی بهره ماندند. آنان نیز ناچار شدند سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دهند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند.

۱۶. پس از اینکه «منوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم(ص)» برداشته شد چه اتفاقی افتاد؟

با اینکه سال ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر برداشته شد و حدیث نویسی رواج یافت، اما به دلیل عدم حضور اصحاب پیامبر در میان مردم به دلیل فوت یا شهادت، احادیث زیادی جعل یا تحریف شد به طوری که احادیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبود.

۱۷. چرا مشکلات ناشی از «منوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم(ص)» برای شیعیان پیش نیامد؟

زیرا آن بزرگواران احادیث پیامبر را حفظ کرده بودند و شیعیان این احادیث را از طریق این بزرگواران که خود انسان هایی معصوم و به دور از خطا بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا معتبر و موثق بود، به دست آوردند.

صفحه ۹۲

۱۸. از میان چالش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان «تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث» را شرح دهید. برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) مانند کعب الاحبار که ظاهراً مسلمان شده بودند، از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، مطابق با افکار خود و موافق با منافع قدرتمندان پرداختند. برخی از آنها در مساجد می نشستند و داستان های خرافی درباره پیامبران برای مردم نقل می کردند. این مطالب به کتاب های تاریخی و تفسیری راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد.

صفحه ۹۳

۱۹. کعب الاحبار که بود؟

از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) که ظاهراً مسلمان شده بود.

۲۰. از میان چالش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان «ارائه الگوهای نامناسب» را شرح دهید.

عموم مردم در اعتقادات و عمل خود، دنباله روی شخصیت های برجسته جامعه هستند و آنها را اسوه قرار می دهند. در زمانی که رسول خدا اسوه مردم بود، انسان های آزاده، با ایمان و شجاعتی چون امام علی، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هرچه که جامعه از زمان پیامبر فاصله می گرفت، حاکمان وقت تلاش می کردند که شخصیت های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر را در انزوا قرار دهند و افرادی را که در اندیشه و عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند، به جایگاه برجسته برسانند و آنها را راهنمای مردم معرفی کنند.

۲۱. در زمانی که پیامبر الگوی مردم بودند چه کسانی تربیت شدند؟

در زمانی که رسول خدا اسوه مردم بود، انسان های آزاده، با ایمان و شجاعی چون امام علی، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند.

۲۲. از میان چالش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان «تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت» را شرح دهید.
پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا، جاهلیت با شکلی جدید وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد. شخصیت های باتقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر منزوی شدند و طالبان قدرت و ثروت قرب و منزلت یافتند. حاکمان بنی امیه و بنی عباس نیز، به تدریج مسیر حکومت را عوض کردند و برای خود و اطرافیانشان کاخ های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران قیمت انباشته کردند.

۲۳. پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا، با شکلی جدید وارد زندگی مسلمانان شد. شخصیت های، و مورد احترام و اعتماد پیامبر منزوی شدند و طالبان و قرب و منزلت یافتند.

جاهلیت / اجتماعی / باتقوا / جهادگر / قدرت / ثروت

۲۴. «تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت» چه نتایجی در پی داشت؟

این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم را به جامعه ای راحت طلب، تسلیم و بی توجه به سیره و روش پیامبر اکرم تبدیل کرد. این تغییر فرهنگ، سبب شد که ائمه اطهار با مشکلات زیادی روبه رو شوند و نتوانند مردمان آن دوره را با خود همراه کنند.

درس هشتم

صفحه ۹۹

۱. امیرالمومنین علی (ع) بر چه اساسی آینده ناپسندان جامعه ای اسلامی را پیش بینی می کرد و چه اقدامی برای جلوگیری از آن انجام می دادند؟

۱. مشاهده رفتار مسلمانان روزگار خود ۲. روشن بینی و درک عمیقی که از نتیجه ی رفتارها و وقایع داشتند.

در زمان های مختلف و در سخنرانی های متعدد، مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم می داد.

۲. امام علی (ع) در توصیف زمان پس از خود چه چیزهایی را پوشیده ترین، آشکارترین، و رایج ترین معرفی کرده اند؟
چیزی پوشیده تر از حق و آشکارتر از باطل و رایج تر از دروغ بر خدا و پیامبرش نباشد.

۳. امام علی (ع) در توصیف زمان پس از خود کدام کالا را رایج ترین و کدام کالا را کم بهاترین کالاها معرفی کرده اند؟
کالایی کم بهاتر از قرآن نیست، وقتی که بخواهد به درستی خوانده شود و کالایی رایج تر و فراوان تر از آن نیست، آنگاه که بخواهند به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند.

۴. امام علی (ع) در توصیف زمان پس از خود چه چیزی را در شهرها ناشناخته و شناخته شده دانسته اند؟
در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته تر از معروف و خیر و شناخته شده تر از منکر و گناه نیست.

۵. به بیان امام علی (ع) تشخیص راه رستگاری، وفادار ماندن به قرآن و پیروی از قرآن را در گروی چه چیزهایی دانسته‌اند؟
در آن شرایط، در صورتی می‌توانید راه رستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان شکنان را تشخیص دهید؛ و آن گاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش کنندگان قرآن را بشناسید.
۶. راه حل نهایی امام علی (ع) برای در امان ماندن شیعیان از جاهلیت بعد از خود چیست؟
راه رستگاری، وفادار ماندن به قرآن و پیروی از قرآن را از اهلش طلب کنید. آنان که ۱. نظر دادن و حکم کردنشان، نشان دهنده‌ی دانش آنهاست، ۲. آنان هرگز با دین مخالفت نمی‌کنند و ۳. در دین اختلاف ندارند.
۷. با تأمل در سخنان امیرالمؤمنین علی (ع)، سه مورد از نشانه‌های بازگشت مسلمانان به دوره‌ی جاهلیت را بیان کنید.
الف) پوشیده بودن حق، آشکار بودن باطل و رواج داشتن دروغ بر خدا و پیامبر (ص)
ب) کم‌بها بودن قرآن وقتی بخواد به درستی خوانده‌شود و رایج بودنش وقتی بخواد وارونه و به نفع دنیا طلبان معنا شود.
ج) چیزی ناشناخته تر از معروف و خیر و شناخته شده تر از منکر و گناه نیست.
۸. برای نجات از گمراهی و تشخیص راه حق، امیرالمؤمنین چه پیشنهادی به مردم می‌دهد؟ مصداق پیشنهاد امام علی (ع) چه کسانی‌اند؟
الف) شناختن پشت کنندگان به صراط مستقیم راه تشخیص راه رستگاری است ب) شناختن پیمان شکنان راه وفادار ماندن به قرآن است ج) شناختن فراموش کنندگان قرآن مسیر پیروی از قرآن را باز می‌کند. د) طلب کردن تمام این سه مورد از اهلش که هرگز با دین مخالفت نمی‌کنند و در دین اختلاف ندارند.
مصداق پیشنهاد امام علی (ع) چه کسانی‌اند اهل بیت (ع) هستند.

صفحه ۱۰۰

۹. تسلط بنی‌امیه بر مردم معلول چه بود و چه نتیجه‌ای به بار آورد؟
معلول عدم توجه مسلمانان به هشدارهای امیرالمؤمنین بود و نتیجه‌ی آن این شد که بنی‌امیه توانستند دنیای اسلام را تا حد زیادی به دوران جاهلیت بازگردانند.
۱۰. واکنش ائمه اطهار (ع) در مقابل بازگشت دنیای اسلام به دوران جاهلیت چه بود؟
ائمه اطهار از پاننشستند و به شکل‌های گوناگون با این حاکمان مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، آموزه‌های قرآن و سخنان واقعی پیامبر را در اختیار جامعه قرار دادند.
۱۱. اقدامات ائمه اطهار در رابطه با مرجعیت دینی را فقط نام ببرید.
۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۲. اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) ۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو
۱۲. از میان اقدامات ائمه اطهار تعلیم و تفسیر قرآن در راستای کدام یک از ماموریت‌های آنان بود؟ آنرا توضیح دهید و بگویید چه نتیجه‌ای داشت.
در راستای جمعیت دینی

در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار در هر فرصتی که به دست می آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می کردند و رهنمودهای آن را آشکار می ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی توانستند از معارف قرآن بهره ببرند.

۱۳. از میان اقدامات ائمه اطهار اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) در راستای کدام یک از ماموریت های آنان بود؟ آنرا توضیح دهید

به علت اینکه بعد از رحلت رسول خدا، نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت آثار زیان باری برای مسلمانان داشت امیرالمؤمنین و حضرت فاطمه به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند که این آموخته ها را به نسل های بعد منتقل کنند.

صفحه ۱۰۱

۱۴. حدیث سلسله الذهب از کدام امام، در زمان کدام خلیفه در کدام مسیر و کدام شهر و در جمع چه تعدادی از مردم گفته شده است؟

از امام رضا (ع) در زمان خلافت مامون عباسی در مسیر مدینه به مرو و در شهر نیشابور در جمع هزاران نفر از مردم که به استقبال ایشان آمده بودند.

۱۵. حدیث سلسله الذهب را بنویسید.

امام رضا فرمودند: من از پدرم، امام کاظم شنیدم و ایشان از پدرش، امام صادق و ایشان از پدرش، امام باقر و ایشان از پدرش، امام سجاد و ایشان از پدرش، امام حسین و ایشان از پدرش، امام علی و ایشان از رسول خدا شنید که فرمود: خداوند می فرماید: کلمه لا اله الا الله حصنی فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي:

کلمه لا اله الا الله قلعه محکم من است، هرکس به این قلعه محکم من وارد شود، از عذاب من در امان است. پس از اندکی درنگ، امام فرمود:

بِشُرُوطِهَا وَأَنَا مِنْ شُرُوطِهَا؛ اما به شرط های آن، و من از جمله شرط های آن هستم.

۱۶. مقصود امام رضا (ع) از شرط ورود به قلعه محکم توحید چه بود؟

مقصود امام این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر می گردد.

۱۷. شیوهی بیان حدیث سلسله الذهب توسط امام رضا (ع) چه چیزی را نشان می دهد؟

شیوه بیان امام در نقل این حدیث نشان می دهد که چگونه احادیث رسول خدا، از امامی به امام دیگر منتقل می شده است.

۱۸. چرا حدیث سلسله الذهب به این نام مشهور است؟

این حدیث، به جهت توالی و پشت سرهم آمدن اسامی امامان در آن، به حدیث سلسله الذهب (یعنی زنجیره طلایی) مشهور است.

۱۹. شیوه بیان حدیث سلسله الذهب حاکی از کدام یک از اقدامات ائمه و در راستای کدام یک از ماموریت های ائمه است؟

در راستای مرجعیت دینی و در راستای اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر

۴۰. با گسترش، سؤال های مختلفی در زمینه های،، و پدید آمد.

سرزمین های اسلامی / احکام / اخلاق / افکار / نظام کشورداری

۴۱. ائمه اطهار (ع) چگونه و با تکیه بر چه چیزی درباره مسائل متناسب با نیازهای نو اظهار نظری کردند؟

ائمه اطهار (ع) به دور از انزوا و گوشه گیری و با حضور سازنده و فعال، با تکیه بر علم الهی خود، درباره همه این مسائل اظهار نظری کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره مند می ساختند.

۴۲. نتیجه حضور سازنده ائمه اطهار (ع) در زمینه تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو چه بود؟ مثال بزنید.

ثمره این حضور سازنده، فراهم آمدن کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار در کنار سیره پیامبر و قرآن کریم است. در میان این کتاب ها می توان از کتاب «نهج البلاغه»، که شامل بخش هایی از خطبه ها، نامه ها و کلمات حضرت علی است و کتاب «صحیفه سجاده» از امام سجاد نام برد.

تلاش ائمه سبب شد که حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند و کسانی که طالب حقیقت اند بتوانند در میان انبوه تحریقاتی که توسط حاکمان ستمگر و علمای وابسته به آنها صورت گرفته و مانند غباری چهره زیبای اسلام را پوشانده بود، به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.

صفحه ۱۰۲

۴۳. دلایل مبارزه ائمه اطهار با حاکمان زمان خود چه چیزهایی بود؟

اول، از آن جهت که رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین اسلام را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازند.

دوم، از آن جهت که این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند و به مردم ستم می کردند؛ امامان نیز وظیفه داشتند که بر اساس اصل امر به معروف و نهی از منکر با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع نمایند.

صفحه ۱۰۳

۴۴. اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان را فقط نام ببرید.

۱. عدم تأیید حاکمان ۲. معرفی خویش به عنوان امام بر حق ۳. انتخاب شیوه های درست مبارزه

۴۵. از میان اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان «عدم تأیید حاکمان» را شرح دهید.

امامان، هیچ یک از حاکمان غیرقانونی عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا تأیید نمی کردند و این موضوع را به شیوه های مختلف به مردم اطلاع می دادند. آنان اگرچه تفاوت های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظری گرفتند و اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند، اما در غصب خلافت و جانشینی رسول خدا همه را یکسان می دیدند.

۴۶. از میان اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان « معرفی خویش به عنوان امام بر حق » را شرح دهید.
- ائمه اطهار همواره خود را به عنوان امام و جانشین بر حق پیامبر اکرم معرفی می کردند؛ به گونه ای که مردم بدانند تنها آنها جانشینان رسول خدا و امامان بر حق جامعه اند.
۴۷. اقدام امام صادق (ع) در روز عرفة در راستای کدام یک از اصول کلی مبارزه با حاکمان بود آن را شرح دهید.
- امام صادق در روز عرفة و در مراسم حج که جمعیت زیادی از مسلمانان از سراسر سرزمین های اسلامی حضور داشتند، در میان انبوه جمعیت، حق حکومت را از آن خود اعلام نمودند و فرمودند: «ای مردم! رسول خدا امام و رهبر بود، پس از او علی و سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم».
۴۸. از میان اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان «انتخاب شیوه های درست مبارزه» را شرح دهید.
- امامان، شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با شرایط زمان برمی گزیدند؛ به گونه ای که الف) تفکر اسلام راستین باقی بماند، ب) به تدریج، بنای ظلم و جور بنی امیه و بنی عباس سست شود ج) روش زندگی امامان، به نسل های آینده معرفی گردد.
۴۹. رفتار ائمه اطهار در طول سال های بعد از رحلت پیامبر تا امامت امام عصر و غیبت ایشان چگونه بود؟
- رفتار ائمه اطهار در طول این ۴۵۰ سال چنان مکمل یکدیگر است که گویی یک شخص می خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بپیماید، ولی مسیر یک دست نیست؛ گاهی هموار است و گاهی ناهموار، گاهی لغزنده و خطرناک است و گاهی دشوار؛ ولی همه این جاده ها به یک هدف ختم می شود، به گونه ای که گویی یک انسان است که ۴۵۰ سال زندگی کرده است و در شرایط مختلف سیاسی و فرهنگی روش های مناسب را برگزیده و عمل کرده است.

صفحه ۱۰۴

۳۰. امامان در چه شرایط می کوشیدند اقدامات خود را در قالب «تقیه» پیش ببرند؟
- خشونت و ستمگری حاکمان بنی امیه و بنی عباس در بیشتر سال های حیات ائمه اطهار (ع) به گونه ای بود که اگر کسانی به عنوان پیرو و شیعه امامان شناخته می شدند به سختی آزار و اذیت می شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می رسیدند.
۳۱. «تقیه» را تعریف کنید.
- «تقیه» یعنی طوری عمل شود که آن بخش از اقدامات و مبارزات که دشمن به آن حساسیت دارد را مخفی نگه دارند، به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند.
۳۲. یک نمونه از مواردی که ائمه اطهار (ع) از «تقیه» در آن زمینه بهره می بردند را توضیح دهید.
- از جمله این موارد، ارتباط میان امامان و یاران آنها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی بود. امامان ما با مخفی نگه داشتن این ارتباط ها نمی گذاشتند حاکمان بنی امیه و بنی عباس، یاران صمیمی و قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.

۳۳. وظیفه ما در برابر پیامبر و امامان چیست ؟

به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با عمل همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید.

۳۴. امام صادق (ع) درباره وظیفه شیعیان در قبال پیامبر و امام چه فرموده اند؟

مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب

درس نهم

صفحه ۱۱۱

۱. حضرت مهدی (عج) در چه روز، سال و شهری متولد شدند ؟

در سپیده دم جمعه، نیمه شعبان ۲۵۵ ه.ق در شهر سامرا

۲. حضرت مهدی (عج) تا چه زمانی نزد پدر زندگی می کردند و امام عسکری چه اقدامی برای حفظ و معرفی ایشان انجام دادند؟

ایشان تا سال ۲۶۰ ه.ق، در کنار پدر بزرگوارش زندگی می کرد. امام حسن عسکری در این مدت، ایشان را از گزند حاکمان عباسی که تصمیم بر قتل وی داشتند، حفظ نمود و با آنکه در محاصره ی نیروها و جاسوسان حاکمان بود، ایشان را به بعضی از یاران نزدیک و مورد اعتماد خود نشان می داد و به عنوان امام بعد از خود معرفی می کرد.

۳. آغاز امامت حضرت مهدی (عج) از چه سالی بود ؟

پس از شهادت امام حسن عسکری در سال ۲۶۰ ه.ق، امامت امام مهدی آغاز شد.

۴. غیبت صغرای حضرت مهدی (عج) را شرح دهید.

غیبتی که از سال ۲۶۰ آغاز شد و تا سال ۳۲۹ ه.ق طول کشید و «غیبت صغری» نامیده می شود. امام در این دوره، با اینکه زندگی مخفی داشت، اما از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به «نواب اربعه» و «نواب خاص» معروف اند.

۵. غیبت کبرای حضرت مهدی (عج) را شرح دهید.

در پایان «غیبت صغری» شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، امام عصر برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله ی دوم غیبت آغاز می شود. به دلیل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.

۶. خداوند نعمت را با وجود امامان و گردانیده و راه رسیدن به رستگاری را برای انسان ها ساخته است.

هدایت / تمام / کامل / هموار

۷. پیامبر اکرم (ص) چه کسانی را پدران امت معرفی کرده است ؟

خود و امام علی (ع) را

۸. نقش هر کدام از حاکمان و مردم در به شهادت رسیدن یازده امام چه بود؟
درست است که حاکمان بنی امیه و بنی عباس، ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفته بودند، و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان بودند، اما بیشتر مردم تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه‌ی امر به معروف و نهی از منکر را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت.
۹. اگر خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت آن بزرگواران، بیش از پیش مردم را به سوی و فرا می خواندند و جامعه‌ی بشری در مسیر صحیح پیش می رفت.
توحید / عدل / کمال

صفحه ۱۱۲

۱۰. چرا امام دهم و یازدهم توسط حاکمان بنی عباس به حدی شدت یافته بود که آنان را در محاصره‌ی کامل قرار داده بودند؟
پیامبر اکرم (ص) درباره‌ی دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی (عج) را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و برپا کننده‌ی عدل در جهان معرفی کرده بود. امیرالمؤمنین علی (ع) و سایر امامان نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند. از این رو، حاکمان بنی عباس درصدد بودند مهدی موعود (عج) را به محض تولد به قتل برسانند.
۱۱. چرا خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد؟
زیرا حاکمان بنی عباس از اخباری که از پیامبر اکرم و سایر امامان از آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و برپا کننده‌ی عدل رسیده بود، مطلع بودند و درصدد بودند مهدی موعود را به محض تولد به قتل برسانند. از این رو خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده‌ی غیبت ادامه یابد و تا فراهم آمدن شرایط برای تشکیل حکومت جهانی از نظرها پنهان باشد.
۱۲. غیبت کبری تا چه زمانی ادامه می یابد؟
این غیبت آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه‌ی انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.
۱۳. امام علی (ع) علت بی بهره ماندن مردم از حجت الهی را چه چیزی معرفی کرده اند؟
امام علی می فرماید: زمین از حجت خدا (امام) خالی نمی ماند. اما خداوند، به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه، آنان را از وجود حجت در میان شان بی بهره می سازد.
۱۴. آیه‌ی «ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُعَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» را ترجمه کنید و بگویید الف) اگر مردم نعمتی را که خدا به آنها داده است درست استفاده نکنند چه خواهد شد؟ ب) زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه چیست؟
ترجمه: خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است، تغییر نمی دهد مگر آنکه آنها، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا که خداوند شنوا و داناست.
الف) خداوند آن نعمت ها را از آنان می گیرد.
ب) مردم همان جامعه.

صفحه ۱۱۳

۱۵. چرا امام زمان را «غایب» می‌نامند؟
زیرا ایشان از نظرها نه اینکه در جامعه حضور ندارد. به عبارت دیگر، این انسان ها هستند که امام را نمی بینند، نه اینکه ایشان در بین مردم نیست و از وضع مردم بی خبر است.
۱۶. امام علی (ع) در مورد «غایب» بودن امام زمان چه فرموده‌اند؟
امیرالمؤمنین علی می فرماید: «حجت خداوند در میان مردم حضور دارد، از معابر و خیابان ها عبور می کند ... به نقاط مختلف می رود، سخن مردم را می شنود و بر جماعت مردم سلام می کند...؛ تا اینکه زمان ظهور و وعده‌ی الهی و ندای آسمانی فرا می‌رسد. هان! آن روز، روز شادی فرزندان علی و پیروان اوست.»
۱۷. چرا امام عصر (عج) خود را به «خورشید پشت ابر» تشبیه کرده‌اند؟
به دلیل غایب بودن ایشان، بهره مندی از امام در عصر غیبت کاهش می‌یابد. از این رو آن حضرت خود را به خورشید پشت ابر تشبیه کرده اند. در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین. لذا این بهره مندی، منحصر «ولایت معنوی» می شود که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست. ایشان به اذن خداوند از احوال انسان ها آگاه است، افراد مستعد و به ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می سازد.
۱۸. امام عصر در نامه‌ای به ، از علمای بزرگ اسلام، می فرماید: «ما از و شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست»
شیخ مفید / اخبار / احوال
۱۹. نمونه های یاری رسانی های امام عصر (عج) به مسلمانان را نام ببرید.
هدایت باطنی افراد / حل بعضی از مشکلات علمی علما / خبر دادن از پاره ای رویدادها / دستگیری از درماندگان / دعا برای مؤمنان

صفحه ۱۱۴

۲۰. دوره غیبت، به معنای عدم امام عصر نیست، بلکه رهبری مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان های حس نمی کنند.
امامت / حقیقی عادی
۲۱. عبارت «اگر شب، عالم را فراگیرد و خورشید هیچ گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت وجود خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.» چه مفهومی در بر دارد؟
دوره غیبت، به معنای عدم امامت امام عصر نیست، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان های عادی حس نمی کنند؛ همان طور که برخی از افسان ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی‌یابند و مشاهده نمی کنند.

۲۲. خداوند در آیهی «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا...» چه آینده ای ترسیم کرده است؟
- ✓ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ : جانشینی و حکومت مومنین صالح در زمین
 - ✓ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ : استقرار دین اسلام در زمین
 - ✓ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا : تبدیل بیم ترس به امنیت با استقرار حکومت مومنان حقیقی به خدا
 - ✓ لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا : نابودی شرک در زمین
۲۳. خداوند در آیهی «وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» چه آینده ای ترسیم کرده است؟
- ✓ افراد مومنی که توسط ظالمین در زمین ضعیف نگاه داشته شده اند رهبران و وارثان زمین خواهند شد.
۲۴. خداوند در آیهی «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» چه آینده ای ترسیم کرده است؟
- ✓ بندگان صالح خدا وارث زمین خواهند بود.

صفحه ۱۱۵

۲۵.، برای تحقق این وعده الهی (..... در آینده تاریخ) از یک سخن گفته اند.
- پیامبران الهی / پیروزی حق بر باطل / طرح الهی
۲۶. طرحی الهی ای که پیامبران برای پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ از آن سخن گفته اند چیست؟
- آنان اعلام می کنند که گرچه مستکبران نمی خواهند، اما روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند ظهور می کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می دهد.
۲۷. در اعتقاد ادیان الهی به منجی در چه مواردی اتفاق نظر وجود دارد و چه مواردی دستخوش دگرگونی شده است؟
- همه در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند.
- تعلیمات هر پیامبری، جز پیامبر خاتم، پس از وی دستخوش دگرگونی شد؛ یکی از این دگرگونی ها، مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود.
۲۸. عقیده مسلمانان درباره ظهور چیست؟
- در آخرالزمان منجی انسان ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، امام مهدی (عج) است که از نسل پیامبر اکرم (ص) می باشد.

صفحه ۱۱۶

۲۹. عقیده اهل سنت درباره امام مهدی (عج) چیست؟
- در کتاب های حدیثی اهل سنت تأکید شده که امام مهدی (عج) از نسل پیامبر اکرم و حضرت فاطمه است، البته آنان معتقدند که امام مهدی هنوز به دنیا نیامده است.

۳۰. عقیده شیعیان درباره امام مهدی (عج) چیست؟

ما شیعیان معتقدیم که بنا بر سخنان صریح پیامبر اکرم و ائمه اطهار، موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می دهد تا اینکه به اذن خداوند ظهور می کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد.

۳۱. مشخص بودن پدر و مادر امام زمان (عج) چه فایده ای دارد؟

مشخص بودن پدر و مادر امام زمان، این فایده را دارد که اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می شوند و مردم هوشیار، فریب آنها را نمی خورند.

۳۲. اعتقاد به زنده بودن امام زمان (عج) و حضور ایشان در جامعه چه فوایدی دارد؟

اول اینکه پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و از سوی دیگر، آنان می توانند خواسته های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان، تلاش کنند. دوم اینکه جامعه به صورت های گوناگون از هدایت های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد.

۳۳. مسئولیت های منتظران در دوران غیبت را فقط نام ببرید.

۱. تقویت معرفت و محبت به امام (عج)

۲. پیروی از فرمان های امام عصر (عج)

۳. آماده کردن خود و جامعه برای ظهور

۴. دعا برای ظهور امام

۳۴. از میان مسئولیت های منتظران در دوران غیبت «تقویت معرفت و محبت به امام (عج)» را شرح دهید.

پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده اند، محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند. شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی، آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور، آشنایی با صفات و ویژگی های ایشان در سخنان معصومین از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به امام زمان و از بین رفتن تردیدهاست.

۳۵. پیامبر اکرم (ص) درباره ولایت و محبت امام عصر (عج) چه فرموده اند؟

هرکس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، ولایت و محبت امام عصر را بپذیرد.

صفحه ۱۱۷

۳۶. چرا پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»؟

زیرا اگر زندگی بر مبنای اسلام نباشد چون علم بشر برای رسیدن به حقیقت محدود است زندگیش از روی ناآگاهی و جهل خواهد بود. از طرف دیگر زندگی بر مبنای اسلام بدون وجود پیشوا و رهبر ممکن نیست و در نتیجه اگر کسی امام زمان خودش را نشناسد و از دنیا برود با حالت جهل و ناآگاهی و بر مبنای جاهلیت مرده است.

۳۷. از میان مسئولیت های منتظران در دوران غیبت «پیروی از فرمان های امام عصر (عج)» را شرح دهید.

منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام خود باشد و از ایشان تبعیت کند ۱. مراجعه به عالمان دین، ۲. عمل به احکام فردی و اجتماعی دین و ۳. مقابله با طاغوت از جمله دستورات امام زمان (عج) است که پیروان آن حضرت به دنبال

انجام آن هستند. به عنوان نمونه، تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر یکی از علائم پیروی از امام عصر (عج) است.

۳۸. پیامبر اکرم (ص) درباره پیروی از امام عصر (عج) چه فرموده اند؟

خوشا به حال کسی که به حضور «قائم» برسد، در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد.

۳۹. از میان مسئولیت های منتظران در دوران غیبت «آماده کردن خود و جامعه برای ظهور» را شرح دهید.

منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام، تلقی می کند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.

۴۰. امام علی (ع) چه شروطی را برای کسانی که به امام زمان (عج) بیعت می کنند ذکر کرده اند؟

۱. در امانت خیانت نکنند، ۲. پاک دامن باشند، ۳. اهل دشنام و کلمات زشت نباشند، ۴. به ظلم و ستم خون ریزی نکنند،

۵. به خانه ای هجوم نبرند، ۶. کسی را به ناحق آزار ندهند، ۷. ساده زیست باشند و بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند،

۸. لباس های فاخر نپوشند، ۹. به حقوق مردم تجاوز نکنند، ۱۰. به یتیمان ستم نکنند، ۱۱. دنبال شهوت رانی نباشند، ۱۲. شراب

ننوشند، ۱۳. به پیمان خود عمل کنند، ۱۴. ثروت و مال را احتکار نکنند ... و ۱۵. در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.

صفحه ۱۱۸

۴۱. چه کسانی می توانند در زمان ظهور ویژگی هایی را که امام علی (ع) برای بیعت کنندگان با امام عصر (عج) ذکر کرده اند را

داشته باشند؟

کسانی که قبل از ظهور آن امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته

باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاک دامنی را در خود پرورانده

باشند.

۴۲. کسی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کند چه عاقبتی خواهد داشت؟

کسی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشد، در روز

ظهور، به علت عدم آمادگی، مانند قوم موسی به امام مهدی خواهند گفت: «تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می

نشینیم»

۴۳. بنا به نظر جامعه شناسان پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ به چه عواملی بستگی دارد؟ توضیح دهید.

۱. گذشته سرخ؛ اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

۲. آینده سبز؛ انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر.

۴۴. یاران امام زمان چه کسانی هستند، تعداد آنها چقدر است و از چه قشری هستند؟

یاران امام، پیشتازان تحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی اند.

هسته مرکزی این یاران ۳۱۳ نفر، به تعداد یاران پیامبر اکرم در جنگ بدر هستند که بنا به فرموده امام باقر ۵۰ نفر از آنان از

زنان اند. همچنین در احادیث آمده است که بیشتر یاران امام را جوانان تشکیل می دهند.

سوالات تشریحی درس ۷ تا ۱۲ دین و زندگی (۲)
سال تحصیلی ۹۸-۹۹

صفحه ۱۱۹

۴۵.، خود از برترین اعمال عصر غیبت است.

در انتظار ظهور بودن

۴۶. چرا در انتظار ظهور بودن از برترین اعمال عصر غیبت است؟

زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود.

۴۷. امام علی (ع) درباره انتظار فرج چه فرموده اند؟

منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است.

۴۸. لازمه انتظار، امام عصر است.

دعا برای ظهور

۴۹. امام زمان (عج) چه زمانی ظهور می کنند؟

امام عصر زمانی ظهور می کند که مردم جهان از همه مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده

اند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است.

۵۰. رفتار "بیشتر مردم" و "مستکبران و ظالمان" هنگام ظهور چگونه است؟

بیشتر مردم همین که ندای امام و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی امام می شتابند. اما مستکبران و ظالمان در

مقابل امام می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام تشکیل می شود.

۵۱. با تشکیل حکومت امام عصر (عج) تحقق می یابد.

همه اهداف انبیا

۵۲. اهداف انبیا که در زمان ظهور تحقق می یابد را فقط نام ببرید.

۱. عدالت گستری

۲. آبادانی

۳. شکوفایی عقل و علم

۴. امنیت کامل

۵. فراهم شدن زمینه رشد و کمال

۵۳. از میان اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد «عدالت گستری» را شرح دهید.

زمین پر از عدل و داد می شود بعد از اینکه پر از ظلم و جور شده باشد.

قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد.

۵۴. پیامبر اکرم (ص) در مورد عدالت گستری در زمان ظهور چه فرموده اند؟

با ظهور امام عصر (عج) خداوند زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور پر شده باشد.

۵۵. امام باقر (ع) در مورد وضعیت اقتصادی مردم پس از ظهور چه فرموده اند؟

آنچنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود.

۵۶. از میان اهدافی که در زمان ظهور تحقق می‌یابد «آبادانی» را شرح دهید و مثال بزنید.

برکت و آبادانی همه سرزمین‌ها را فرا می‌گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین‌های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت‌های آن در حال حاضر کویری است، بپیماید، همه را سرسبز و خرم خواهد دید.

صفحه ۱۲۰

۵۷. از میان اهدافی که در زمان ظهور تحقق می‌یابد «شکوفایی عقل و علم» را شرح دهید.

این دوران زمان کامل شدن عقل‌های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه‌ای که امام زمان به همه انسان‌ها می‌کند عقل آنان کامل می‌شود.

۵۸. از میان اهدافی که در زمان ظهور تحقق می‌یابد «امنیت کامل» را شرح دهید.

در آن دوران، اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی‌کند، از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست.

۵۹. از میان اهدافی که در زمان ظهور تحقق می‌یابد «فراهم شدن زمینه رشد و کمال» را شرح دهید.

از همه اهداف زمان ظهور مهم‌تر این است که، در جامعه مهدوی زمینه‌های رشد و تکامل همه افراد فراهم است. انسان‌ها بهتری می‌توانند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیرخواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان‌ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان‌تر می‌رسند.

۶۰. از دیدگاه قرآن کریم، آینده تاریخ از آن چه کسانی است؟

حکومت زمین به مومنان صالح خواهد رسید و مستضعفان وارث زمین خواهند شد.

درس دهم

صفحه ۱۲۵

۱. با توجه به آیهی «وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْ لَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ»

الف) چرا خداوند حتی در زمان پیامبر و با وجود حضور ایشان، عده‌ای را تشویق به فراگیری علم دین می‌کند؟

ب) آیا آموختن عمیق دین و بیان تعالیم آن، اختصاص به زمان پیامبر دارد؟ چرا؟

الف) زیرا در همان زمان، مردمانی در شهرهای دوردست بودند که به پیامبر دسترسی نداشتند و نمی‌توانستند احکام دین را از ایشان بشنوند و از فرمان‌های آنان مطلع شوند. از این رو، لازم بود که گروهی از مردم وقت خود را صرف فهم عمیق دین کنند و پس از آن به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر رفته و احکام اسلام را به مردم بیاموزند.

ب) خیر، زیرا نیاز مردم به بهره‌مندی از محتوای دین همیشگی است و مختص زمان خاصی نیست.

۲. ضرورت تداوم «مرجعیت دینی» در عصر غیبت چیست؟

اگر «مرجعیت دینی» ادامه نیابد، یعنی متخصصی نباشد که احکام دین را بداند و برای مردم بیان کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین نباشد، مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند.

۳. ضرورت تداوم «ولایت و رهبری» در عصر غیبت چیست؟

اگر «ولایت ظاهری» ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، نمی توان احکام اجتماعی اسلام را که نیازمند مدیریت و پشتیبانی حکومتی است، در جامعه به اجرا درآورد.

صفحه ۱۲۶

۴. راهکار پیامبر و امامان برای عصر غیبت چه بود؟

در همان زمان ائمه، مردمانی در شهرهای دوردست بودند که به امامان دسترسی نداشتند و نمی توانستند احکام دین را از ایشان بشنوند و از فرمان های آنان مطلع شوند. از ای نرو، آن بزرگواران دانشمندانی را تربیت می کردند که در حدّ توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگری رفتند و احکام اسلام را به مردم می آموختند. اگر مردم نیز پرسشی داشتند، آنان براساس دانشی که از قرآن کریم و روایات داشتند، به آن پرسش پاسخ می دادند.

۵. «تفقّه» به چه معناست و «فقیه» کیست؟

تفقّه، به معنای تلاش برای کسب معرفت عمیق است. افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات به دست آورند، «فقیه» نامیده می شوند.

۶. پیامبر اکرم (ص) حال کسی را که از امام خود دور افتاده باشد را چگونه توصیف کرده اند؟

حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد، سخ تر از حال یتیمی است که پدر را از دست داده است؛ زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی داند. البته اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آنها آموزش دهد. در این صورت، او در بهشت با ما خواهد بود.

صفحه ۱۲۷

۷. امام عصر (عج) در پاسخ به سوال درباره ی رویدادهای جدید عصر غیبت و به کدامیک از یاران خود چه فرمودند؟

امام عصر در پاسخ یکی از یاران خود به نام اسحاق بن یعقوب که درباره «رویدادهای جدید» عصر غیبت سؤال کرد و راه چاره را پرسید، فرمود: و در مورد رویدادهای زمان به راویان حدیث ما رجوع کنید. که آنان حجت من بر شمایند و من حجت خدا بر آنها می باشم.

سوالات تشریحی درس ۷ تا ۱۲ دین و زندگی (۲)

سال تحصیلی ۹۸-۹۹

۸. وظیفه مسلمانان در رجوع به فقیه در احکام اجتماعی چگونه میسر می‌شود؟
انجام چنین وظیفه‌ای، جز با نفی حاکمان طاغوت و تشکیل «حکومت اسلامی» به رهبری فقیه میسر نیست.
۹. «تقلید» در احکام و «مرجع تقلید» را توضیح دهید.
کسانی که در احکام دین متخصص نیستند، به این متخصصان مراجعه می‌کنند و احکام دین را از آنان می‌آموزند. این مراجعه را پیروی یا تقلید می‌گویند. البته این مراجعه، یک روش رایج عقلی است؛ یعنی انسان در امری که تخصص و مهارت ندارد، به متخصص آن مراجعه می‌کند. پس، تقلید در احکام، به معنای رجوع به متخصص است. چنین فقیه‌ی را نیز مرجع تقلید می‌نامند.
۱۰. «ولی فقیه» کیست؟
از میان فقیهان کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت می‌شود و قوانین الهی را در جامعه به اجرا درمی‌آورد. فقیه‌ی که این مسئولیت را برعهده می‌گیرد، «ولی فقیه» می‌گویند.
۱۱. مرجعیت دینی و ولایت ظاهری در عصر غیبت چگونه ادامه می‌یابند؟
مرجعیت دینی به شکل مرجعیت فقیه و ولایت ظاهری به شکل ولایت فقیه

صفحه ۱۲۸

۱۲. شرایط مرجع تقلید را نام ببرید.
باتقوا باشد.
عادل باشد.
زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.
اعلم باشد؛ یعنی از میان فقها از همه عالمتر باشد.
۱۳. راه‌های شناخت مرجع تقلید چیست؟
الف) از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتواند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهد، بپرسیم.
ب) یکی از فقیهان، در میان اهل علم آنچنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.
۱۴. شرایط «ولی فقیه» را نام ببرید.
باتقوا باشد.
عادل باشد.
زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورد.
مدیر و مدبر باشد و بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.

شجاعت و قدرت روحی داشته باشد و بدون ترس و واهمه، در برابر زیاده خواهی دشمنان بایستد. در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت، در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.

۱۵. مشروع بودن حکومت فقیهی که شرایط لازم را دارد به چه معناست؟

حکومت و رهبری فقیهی که شرایط فوق را دارد، مشروع است؛ یعنی دین به او اجازه رهبری مردم را داده است. در غیر این صورت، پیروی از دستورات وی حرام است.

۱۶. مقبولیت حکومت فقیهی که شرایط لازم را دارد به چه معناست؟

یعنی ولی فقیه باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش برد . یعنی، فقیه باید نزد مردم جامعه خود «مقبولیت» داشته باشد.

صفحه ۱۲۹

۱۷. چرا انتخاب ولی فقیه نمی تواند مانند مرجع تقلید به صورت فردی باشد؟

از آنجا که ولی فقیه، بیان کننده قوانین و مقررات اجتماعی اسلام است، انتخاب وی نمی تواند مانند انتخاب مرجع تقلید باشد؛ یعنی نمیشود که هرکس به طور جداگانه برای خود ولی فقیه انتخاب کند؛ زیرا اداره جامعه تنها با یک مجموعه قوانین و یک رهبری امکان پذیر است؛ در غیر این صورت، هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می آید و این، یک امر روشن و بدیهی در تمام نظامهای سیاسی دنیاست. پس، مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت دست جمعی اقدام کنند و فقیهی را که شرایط رهبری دارد، با آگاهی و شناخت بپذیرند، به وی اعتماد و اطمینان کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.

۱۸. با ذکر مثال انواع شیوه های انتاب ولی فقیه توسط مردم را شرح دهید.

مردم کشور ما در زمان انقلاب اسلامی به شیوه ای مستقیم و با حضور در اجتماعات و راهپیمایی های سراسری، ولایت امام خمینی را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند.

اکنون نیز بنابر قانون اساسی، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می کنند و آن خبرگان نیز از میان فقها آن کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می کنند. بر این مبنا بود که پس از رحلت امام خمینی حضرت آیت الله خامنه ای مسئولیت رهبری جامعه را برعهده گرفتند.

۱۹. تشخیص ادامه پیدا کردن شرایط «ولایت فقیه» در شخص «ولی فقیه» با کیست؟

مجلس خبرگان

۲۰. وظایف رهبری را فقط نام ببرید.

تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه

حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان

تصمیم‌گیری براساس مشورت

ساده زیستی

۴۱. از میان وظایف رهبری «تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه» را توضیح دهید.
رهبر جامعه اسلامی می‌کوشد جامعه مطابق با دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.
۴۲. از میان وظایف رهبری «حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان» را توضیح دهید.
کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های بزرگ، همواره درصدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روشهای مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می‌کنند. یکی از روشهای آنان فشار اقتصادی و روانی است. رهبر با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راههای سلطه، تلاش می‌کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.

صفحه ۱۳۰

۴۳. از میان وظایف رهبری «تصمیم‌گیری براساس مشورت» را توضیح دهید.
از آنجا که اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره‌گرفتن از اندیشه‌های اندیشمندان و متخصصان میسر است، رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم‌های لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی اند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می‌دهند، مانند: مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و شورای عالی حوزه‌های علمیه.
۴۴. از میان وظایف رهبری «ساده زیستی» را توضیح دهید.
رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع نیست. اگرچه امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان، از قبیل داشتن خانه‌های گران‌قیمت، استفاده از بهترین سرویس‌ها و مبلمان در خانه، استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا، داشتن ده‌ها اتومبیل شیک، برگزاری مهمانی‌های پرهزینه و شرکت در مجالس لو، با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است، اما رهبر با الگو قراردادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می‌کند.

۴۵. در نظام و حکومت اسلامی، مشارکت و همراهی مردم پیشرفت است و بدون حضور و مشارکت آنان حکومت اسلامی نخواهد داشت.

پایه و اساس / دستاوردی

۴۶. وظایف مردم نسبت به رهبری را فقط نام ببرید.

وحدت و همبستگی اجتماعی

استقامت و پایداری در برابر مشکلات

افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی

مشارکت در نظارت همگانی

اولویت دادن به اهداف اجتماعی

۴۷. از میان وظایف مردم نسبت به رهبری « وحدت و همبستگی اجتماعی » را توضیح دهید.
همان طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای درمی آورد و سلطه گران را بر کشور مسلط می کند، همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می کند و به رهبری امکان می دهد که برنامه های اسلامی را به اجرا درآورد.

صفحه ۱۳۱

۴۸. از میان وظایف مردم نسبت به رهبری « استقامت و پایداری در برابر مشکلات » را توضیح دهید.
هر کشوری در مسیر رسیدن به استقلال و کمال با مشکلات بزرگ و کوچکی روبه رو می شود؛ همان گونه که کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار گرفت. پس مردم باید با استقامت خود، فرصت و توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی را برای رهبر فراهم کنند.

۴۹. از میان وظایف مردم نسبت به رهبری « افزایش آگاه یهای سیاسی و اجتماعی » را توضیح دهید.
برای تصمیم گیری صحیح در برابر قدرت های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان، ضروری است. ما باید بتوانیم به گونه ای عمل کنیم که بیشترین ضربه را به مستکبران و نقشه های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را ببینیم. ناراحتی دشمنان از عمل ما یا خوشحالی و شادی آنان از رفتار ما، می تواند یکی از معیارهای درستی و نادرستی عملکرد ما باشد.

۳۰. از میان وظایف مردم نسبت به رهبری « مشارکت در نظارت همگانی » را توضیح دهید.
براساس فرمان خداوند، همه افراد جامعه اسلامی نسبت به یکدیگر مسئول اند و مانند سوارشدگان در یک کشتی اند. اگر گناهدانی در جامعه رواج پیدا کند، فقط گناهکاران عذاب نمی شوند، بلکه همه کسانی که در برابر انجام گناه در جامعه سکوت کرده اند نیز باید پاسخگو باشند. بنابراین، همه ما باید ناظر بر فعالیتهای اجتماعی باشیم و در صورت مشاهده گناه توسط هرکس، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را با روش درست انجام دهیم. این مشارکت سبب می شود که رهبر، همه افراد جامعه را پشتیبان خود بیابد و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر جامعه آسان تر شود.

۳۱. از میان وظایف مردم نسبت به رهبری « اولویت دادن به اهداف اجتماعی » را توضیح دهید.
در برخی موارد که اهداف و آرمان های اجتماعی در برابر منافع فردی قرار می گیرند، باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش کنیم؛ مثلاً خرید کالای ایرانی سبب می شود که کارخانه های داخلی به تولید خود ادامه دهند و مانع بیکاری صدها هزار کارگر شوند. این عمل، به طور غیرمستقیم سبب کاهش بیکاری شده و کمک خوبی به حکومت و رهبری است که بتوانند در اداره جامعه موفق تر باشند.

صفحه ۱۳۲

۳۲. منظور از کارگزاران در حکومت اسلامی چیست؟

کارگزاران، همان مدیران و مسئولان جامعه اند که امروزه امور سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را برعهده دارند. در واقع، کارگزاران یاران و کم‌کنندگان به رهبرند.

۳۳. در چه صورتی اعتماد مردم به حکومت روز به روز افزایش پیدا می‌کند؟

اگر کارگزاران جامعه، وظیفه خود را به درستی بشناسند و هم به درستی اجرا کنند، اعتماد مردم به حکومت، روز به روز افزایش می‌یابد. همچنین عملکرد غلط کارگزاران، سبب افزایش و انباشت شدن مشکلات و ناکارآمدی حکومت خواهد شد.

۳۴. چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد «دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش»؟

چرا که مردم دو دسته اند: دست‌های برادر دینی تو و دست‌های دیگر در آفرینش همانند تو هستند.

۳۵. چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد «در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کن نه در جلب

رضایت خواص»؟

زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیبی نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.

۳۶. چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد «کسانی را که از دیگران عیب جویی می‌کنند، از خود دور کن»؟

زیرا در نهایت مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آنها بکوشد.

۳۷. چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد «عده‌ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم

تحقیق کنند و به تو گزارش دهند. سپس برای رفع مشکلات آنها عمل کن»؟

زیرا این گروه (افراد محروم) پیش از دیگران به عدالت نیازمندند.

صفحه ۱۳۳

۳۸. چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد «اگر با دشمن پیمان بستی از پیمان شکنی دشمن غافل نباش»؟

زیرا دشمن گاهی از این راه حاکم جامعه اسلامی را غافل‌گیر می‌کند.

درس یازدهم

صفحه ۱۳۸

۱. عزت از صفاتی است که قرآن کریم بیش از بار را بدان توصیف کرده است. معصومین بزرگوار این صفت را از ارکان دانسته اند که اگر در وجود ما شکل بگیرد، مانع بسیاری از خواهد شد.
- ۹۵ / خداوند / فضایل اخلاقی / زشتی ها

صفحه ۱۳۹

۲. عزت و ذلت به چه معناست و وقتی می گویند خداوند «عزیز» است چه معنایی دارد؟
- عزّت به معنای «نفوذناپذیری» و «تسلیم نبودن» است. وقتی می گویند خداوند «عزیز» است، معنایش این است که کسی نمی تواند او را مغلوب کند و در اراده او نفوذ نماید. واژه «ذلت» درست مقابل «عزّت» قرار دارد و به معنای شکست پذیری و مغلوب و تسلیم بودن است.
۳. «انسان عزیز» کیست؟
- کسی است که در برابر مستکبران و ظالمان و همچنین در مقابل هوی و هوس خویش می ایستد، مقاومت می کند و تسلیم نمی شود. او زیر بار عملی که روحش را آزرده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود.
۴. «انسان ذلیل» کیست؟
- کسی است که در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد و هر فرمانی را می پذیرد؛ همچنین تسلیم هوی و هوس خویش می شود و هر کاری را که موافق هوی و هوس او باشد انجام می دهد، هر چند که آن کار روحش را به گناه آلوده کند.
۵. مطابق آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا...» راه دستیابی به عزت چیست؟
- به دلیل اینکه تمام عزت از آن خداست راه دستیابی به عزت پیروی از دستورات خداست.
۶. مطابق آیه «لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ» راه دستیابی به عزت چیست؟
- نیکوکاری
۷. مطابق آیه «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِّمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ» راه دستیابی به عزت چیست؟
- دوری از گناهان

صفحه ۱۴۰

۸. راههای تقویت عزت را فقط نام ببرید.
- شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک
- توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او

۹. خداوند جایگاه انسان در خلقت را چگونه بیان می کند؟
خداوند جایگاه ما انسان ها را در خلقت بیان می کند و می فرماید: ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم.
و خطاب به انسان فرموده: ای فرزند آدم، این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.
۱۰. خداوند به انسان وعده داده و بهشتی به وسعت همه برایش آماده کرده است. بهشتی که در آن انسان به هر که تمنا می کند، می رسد؛ حتی به آن زیبایی هایی که خودش و خدا می داند، دست می یابد.
دیدار / آسمان ها و زمین / آرزوی / نمی شناسد
۱۱. امام علی (ع) بهای انسان را چه چیزی معرفی می کند؟
امام علی (ع): همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس خود را به کمتر از آن نفروشید.
۱۲. امیرالمؤمنین علی (ع) در وصف انسان هایی که عزت خود را در بندگی خدا یافته اند چه می فرماید؟
خالق جهان در نظر آنان عظیم است. در نتیجه، غیر خدا در چشم آنان کوچک است.

صفحه ۱۴۰

۱۳. وقتی انسان به این حد از شناخت خدا می رسد که او در نظرش عظیم و غیر خدا در نظرش کوچک شود چه نتیجه ای حاصل می شود؟
وقتی که انسان به چنین شناخت و ایمانی رسید، به طور طبیعی تسلیم خدا می شود، بندگی او را می پذیرد و در مقابل غیر خدا عزیز و تسلیم ناپذیر باقی می ماند.
۱۴. امام علی (ع) درباره آزاد آفریده شدن انسان ها چه فرموده اند؟
بنده کسی مثل خودت نباش زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است.
۱۵. پیامبر اسلام در مقابل پیشنهاد بزرگان مکه که به او وعده ثروت و قدرت می دادند چه فرمود و تنها حامیان ایشان در آن زمان چه کسانی بودند؟
فرمود: اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی دارم و تسلیم نمی شوم.
در آن زمان جز حضرت ابوطالب و حضرت خدیجه و یارانی اندک و فقیر، پشوانه ای نداشت
۱۶. در پاسخ به جمله تحقیرآمیز ، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر شما آورد؟ با قدرت فرمود: در این واقعه جز ندیدم.
حضرت زینب / عبید الله بن زیاد / خاندان / زیبایی
۱۷. انسان چگونه به سوی خواری و ذلت سوق پیدا می کند و تحت احاطه ای آن قرار می گیرد؟
هر انسانی، در درون خود، گاه و بی گاه با تمایلات و خواسته هایی روبه رو می شود، که پاسخ مثبت دادن به آنها، عزت نفس را ضعیف می کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می دهد. حال اگر این پاسخگویی ادامه یابد، خواری و ذلت انسان را احاطه می کند، به طوری که در برابر هر خواست نامشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی کند و به سرعت تسلیم می شود.

صفحه ۱۴۲

۱۸. چرا نوجوانی و جوانی بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلاتی است که موجب ذلت می شود؟
افسانی که در این دوره سنی به سر می برد، هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته های نامشروع در وجود او ریشه دار نشده است و به تعبیر پیامبر اکرم، چنین کسی به آسمان نزدیک تر است. یعنی گرایش به خوبی ها در او قوی تر است. بنابراین نوجوان، بهتر از هر آدمی می تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت کند.
۱۹. تمایلات انسان به چند دسته تقسیم می شود؟ هر کدام را توضیح دهید.
اول: تمایلات عالی و برتر، مانند تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حسن خلق، که مربوط به روح الهی و معنوی انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات احساس موفقیت و کمال می کنیم و از آنها لذت می بریم.
- دوم: تمایلات دانی، مانند تمایل به ثروت، شهرت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی، که مربوط به بُعد حیوانی و دنیایی انسان است و وقتی به این تمایلات دست می یابیم، از آنها لذت می بریم و خوشحال می شویم.
۲۰. تمایلات بُعد در ذات خود نیستند، اما نسبت به بُعد، بسیار ناچیز و پایین ترند و با آن تمایلات نیستند.

حیوانی / بد / معنوی و الهی / قابل مقایسه

۲۱. چه موقعی تمایلات بُعد حیوانی بد می شوند؟
آنگاه که انسان، این تمایلات را اصل و اساس زندگی قرار دهد و فقط در فکر رسیدن به آنها باشد و از تمایلات الهی خود غافل بماند.
۲۲. راه بهره مندی صحیح از تمایلات بُعد حیوانی چیست؟
حد و مرز توجه به این تمایلات را خدا می داند و خداوند با احکام خود چگونگی بهره مندی از این تمایلات را مشخص کرده تا انسان بتواند در عین بهره مندی از آنها، به رشد و کمال واقعی خود برسد.

صفحه ۱۴۳

۲۳. هر انسانی در درون خود به چه دعوت هایی رو به روست؟
با دو دعوت روبه روست: دعوت عقل و وجدان یا همان «نفس لوامه» که از ما می خواهد در حدّ نیاز به تمایلات فروتر پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم که تمایلات معنوی و الهی در ما پرورش پیدا کند و آن زیبایی ها وجودمان را فرا بگیرند. دعوت دیگر، دعوت هوی و هوس یا همان «نفس اماره» است که از ما می خواهد فقط به تمایلات بُعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم.
۲۴. گام بعد از پاسخ مثبت به هوی و هوس چیست؟
افسانی که به هوی و هوس پاسخ مثبت می دهد و تسلیم می شود، قدم در وادی ذلت گذاشته و از مسیر رشد باز می ماند. پس از این مرحله است که وقتی در برابر ستمگران و قدرتمندان قرار گرفت، زیر بار ذلت می رود و تسلیم خواسته های آنها هم می شود.

درس دوازدهم

صفحه ۱۴۸

۱. رسول خدا در مورد بنای ازدواج چه فرموده اند؟

هیچ بنایی نزد خدا محبوب تر از ازدواج نیست.

صفحه ۱۴۹

۲. بنابر آیه شریفه «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَمِدُونَ» یکی از اهداف تشکیل خانواده چیست و خداوند چه نعمت هایی میان زن و شوهر قرار داده است؟

هدف از ازدواج آرامش یافتن است / دوستی و رحمت

۳. بنابر آیه شریفه « وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَقْبِلُ الْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ» یکی از اهداف تشکیل خانواده چیست ؟

تربیت فرزند و ادامه نسل

۴. حقیقت انسان را او تشکیل می دهد و روح انسان نه است و نه

روح / مذکر / مؤنث

صفحه ۱۵۱

۵. توانمندی عاطفی بالای زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان برای چیست ؟

برای آن است که زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد و مرد با کار کردن نان آور خانواده باشد.

۶. مهم ترین برنامه ها در مورد برنامه ریزی برای تشکیل خانواده را فقط نام ببرید.

۱. تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ

۲. مشخص کردن هدف های خود از تشکیل خانواده

۳. شناخت معیارها و شاخ صهای همسر مناسب

۴. شناخت ویژگی های روحی زن و مرد

۷. انسان چگونه می تواند راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندان هموار کند ؟

اگر نوجوان و جوان، این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذرانند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به گناه

و فحشا نشده باشد، راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندان بسیار هموار کرده است.

۸. در بیان قرآن کریم رابطه غیر شرعی با جنس مخالف چه پیامدهایی دارد؟

ثرآن از انسان می خواهد که به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی، چه پنهان و چه آشکار با جنس مخالف نباشند ، که زیان آن تا

قیامت دامن گیر آنان خواهد شد و در نسل های آنان تأثیر بدی خواهد گذاشت.

صفحه ۱۵۲

۹. انسان به طور فطری به دنبال ازدواج با چه کسی است و لازمه آن چیست؟
هر جوانی به طور فطری و طبیعی خواستار ازدواج با کسی است که قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده و رابطه غیرشرعی با جنس مخالف نداشته است. کسی که چنین خواسته ای دارد، باید خودش نیز ای نگونه باشد.
۱۰. اعمال انسان چگونه در دنیا و آخرت منعکس می شود؟
عمل هرکس، عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهر می شود و تمام آن در آخرت
۱۱. اهداف ازدواج را فقط نام ببرید.
اول پاسخ به نیاز جنسی
دوم انس با همسر
سوم رشد و پرورش فرزندان
چهارم رشد اخلاقی و معنوی
۱۲. از میان اهداف ازدواج « پاسخ به نیاز جنسی » را توضیح دهید.
ابتدایی ترین زمینه ازدواج، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است. این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می شود، اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند و آنان را به سوی تشکیل خانواده میکشاند. بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز، هرکدام از مرد و زن به یک آرامش روانی می رسند.

صفحه ۱۵۳

۱۳. از میان اهداف ازدواج « انس با همسر » را توضیح دهید.
هریک از زن و مرد، علاوه بر نیاز جنسی، نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز نیز پس از بلوغ آشکار می شود. این نیاز به گونه ای است که اگر فردی از راه های نامشروع نیاز جنسی خود را برطرف کند اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک بی قراری و ناآرامی او را آزار میدهد که فقط با بودن در کنار همسر برطرف می شود.
۱۴. از میان اهداف ازدواج « رشد و پرورش فرزندان » را توضیح دهید.
خانواده بستر رشد و بالندگی فرزندان است و هیچ نهادی نمی تواند جایگزین آن شود. فرزند، ثمره پیوند زن و مرد و تحکیم بخش وحدت روحی آنها است. آنان دوام وجود خود را در فرزند م بینند و از رشد و بالندگی او لذت می برند. کدام افتخار بالاتر از آنکه خداوند تربیت و پرورش چند تن از بندگان خود را به پدر و مادر سپرده است و احترام و اطاعت از والدین را هم ردیف طاعت و عبودیت خود قرار داده است.
۱۵. از میان اهداف ازدواج « رشد اخلاقی و معنوی » را توضیح دهید.
پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده، از همان ابتدا زمینه های فساد را از خود دور می یکنند، پس مسئولی پذیری را تجربه می نمایند، مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود پرورش میدهند، با گذشت و مدارا و تحمل سختی ها و ناگواری های زندگی، به درجات معنوی بالاتری نایل می شوند.

۱۶. رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج است و اگر عقدی به زور انجام بگیرد، است و ندارد.

ضروری / باطل / مشروعیت

سوالات تشریحی درس ۷ تا ۱۲ دین و زندگی (۲)

سال تحصیلی ۹۸-۹۹

۱۷. امام علی (ع) درباره ارتباط محبت شدید با عقل چه فرموده اند؟

علاقه شدید به چیزی، آدم را کور و کرمی کند

۱۸. با توجه به تحت تاثیر قرار گرفتن انسان از محبت شدید پیشوایان دین برای ازدواج چه توصیه ای دارند؟ چرا؟

پیشوایان دین از ما خواسته اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم. پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می گیرند و به علت تجربه و پختگی شان، بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

صفحه ۱۵۴

۱۹. وظیفه پدر و مادر در مورد مشورت برای ازدواج فرزندان چیست؟

پدران و مادران نباید نظر خود را بر فرزندانشان تحمیل کنند و آنها را به ازدواجی ناخواسته بکشانند. شایسته است محیط خانواده، محیط همدلی، اعتماد به بزرگترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محیط محبت و خیرخواهی باشد تا بهترین تصمیم ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود.

۲۰. در بیان قرآن کریم مهمترین معیار انتخاب همسر چیست؟ چرا؟

از نظر قرآن کریم، مهم ترین معیار همسر شایسته، باایمان بودن اوست. هر قدر ایمان یک فرد قوی تر باشد، شایستگی او برای همسری بیشتر است.

صفحه ۱۵۵

۲۱. تفاوت تحقیق در مورد همسر آینده و معاشرت هایی که از روی هوس هستند چیست؟

تحقیق درباره همسر آینده را نباید با معاشرت هایی که منشأ آن تنها هوسهای زودگذر است، اشتباه کرد. تجربه نشان داده است که این گونه معاشرت ها، هر چند با عنوان هایی مانند شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد، نتیجه بخش نیست و آثار زیان باری دارد که به خاطر همان آثار، خداوند اجازه ای نگونه معاشرت ها را به ما نداده است. در این معاشرت ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می شود و دختر و پسر شخصیت واقعی خود را پنهان می کنند و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود. معمولاً، بیشتر این معاشرت ها به سستی رابطه و جدایی می انجامند.

۲۲. آمادگی برای ازدواج نیازمند چیست؟

آمادگی برای ازدواج، نیازمند دو بلوغ است: یکی بلوغ جنسی و دیگری بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی فرا می رسد.

۲۳. منظور از بلوغ عقلی چیست؟

با رسیدن بلوغ عقلی، جوان درمی یابد که باید زندگی را بسیار جدی بگیرد و برای آینده اش برنامه ریزی کند. توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار، فکر کردن درباره ویژگی های همسر، تنظیم خرج و هزینه خود و دوری از بی برنامه بودن از نشانه های بلوغ عقلی است.

سوالات تشریحی درس ۷ تا ۱۲ دین و زندگی (۲)
سال تحصیلی ۹۸-۹۹

صفحه ۱۵۶

۴۴. پیامبر اکرم (ص) در مورد نقش ازدواج در دین داری چه فرموده اند؟
کسی که ازدواج کند، نصف دین خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد.
۴۵. پیامبر اکرم (ص) درباره فراهم کردن شرایط ازدواج برای جوانان و نتایج آن چه فرموده اند؟
برای دختران و پسران خود امکان ازدواج فراهم کنید تا خداوند اخلاقشان را نیکو کند و در رزق و روزی آنها توسعه دهد و عفاف و غیرت آنها را زیاد گرداند
۴۶. امام صادق (ع) در مورد نقش ازدواج در دین داری چه فرموده اند؟
دو رکعت نماز شخص متأهل، برتر از هفتاد رکعت نمازی است که شخص مجرد می خواند.